

УДК: 316.42:396.1

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-77-4-39-50>

Уткіна Галина Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7513-4407>

Дацюк Тетяна Кузьмівна,
кандидат історичних наук, доцент
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ

У статті йдеться про значні зміни в правовому полі України щодо питань гендерної рівності, про усвідомлення переважною більшістю суспільства значущості цього питання для створення рівних можливостей та реалізації жінок у кар'єрі й суспільно-політичному житті. Акцентовано увагу на дисбалансі між усвідомленням та реальним станом гендерної «рівності» на ринку праці, в оплаті праці, у політиці. Зроблено висновок: найдосконаліші закони та рішення уряду не будуть ефективними, якщо не спрямувати зусилля на подолання низького рівня гендерної культури населення, на формування розуміння демократії як рівних прав для всіх громадян держави.

Ключові слова: гендер; економіка; принцип рівності; гендерна політика; гендерні диспропорції; гендерна рівність; сегрегація.

Постановка проблеми. Термін «гендер» увів до наукового обігу наприкінці 60-х років ХХ століття Роберт Столлер (Robert Stoller). Він запропонував використовувати його для позначення соціальних і культурних аспектів статі. Відтоді «гендер» стосується не біологічної статі людини, а тих

соціальних ролей, характеристик, особливостей, які представники відповідно чоловічої або жіночої статі відіграють чи мають у суспільстві під впливом дії соціокультурних факторів (виховання, освіти, традиції, культури тощо) [1].

Сьогодні «гендер» розуміють як організовану модель соціальних відносин між чоловіками й жінками, що не тільки характеризує взаємодію в сім'ї, а й визначає соціальні взаємовідносини в основних інститутах суспільства. Гендерні відносини впливають на економічні, політичні, соціальні й культурні умови розвитку держави в цілому як на національному, так і міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми гендеру та формування і реалізації гендерної політики в Україні є предметом численних досліджень вітчизняних науковців. Зокрема, питанням національних особливостей гендерної рівності в Україні присвячено праці Ю. В. Івченко [2].

На важливість гендерної політики звертала увагу Т. М. Мельник, яка наголосила, що на сьогодні нагальною потребою є вдосконалення наявної системи правових актів і творення нових законів з урахуванням гендерного підходу в правотворчій діяльності, формування гендерного балансу в політиці, економіці й соціальній сфері [3].

Фахово аналізує події та суспільні явища з гендерної точки зору в цілій низці статей та праць Т. Марценюк. Так, у своїй роботі «Кращі практики забезпечення гендерної рівності на роботі: міжнародний досвід і Україна» зауважує, що успішне впровадження і регулювання гендерних відносин у суспільстві передбачає утвердження цінності гендерної рівності, недопущення дискримінації за ознакою статі, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень (насамперед на ринку праці та у сфері політики), надання рівних можливостей для жінок і чоловіків щодо поєднання професійних і сімейних обов'язків [4].

Проблеми та шляхи вдосконалення гендерної рівності в економічній, політичній і соціальних сферах висвітлено в дослідженні В. Г. Никифоренка та А. І. Табанової [5] та ін.

Серед зарубіжних учених, які займалися гендерною проблематикою, слід виділити гамбурзького історика М. Вільдта [6], що розглядав історичні аспекти розвитку гендера, нідерландську професорку А. ван дер Влютен [7], яка у своїх працях надала теоретично обгрунтований емпіричний аналіз розробки та впровадження політики гендерної рівності в Європейському Союзі (далі – ЄС), директорку Дослідницького центру гендерної рівності (Research Centre of Gender Equality) М. Стратигаки [8], що вивчала питання бідності серед жінок, політику гендерної рівності й соціальну інтеграцію та ін.

Формування цілей статті. Процес становлення в Україні демократичної правової держави та подальший розвиток громадянського суспільства вимагає концептуального визначення, розробки й реалізації гендерної політики як основи формування правової культури, розвитку гендерної активності чоловіків і жінок, адаптації до світових умов побудови гендерної демократії. Усвідомлення цього обумовило формування комплексної мети статті, а саме: оцінюючи роль і значення проблеми гендерної політики, дослідити гендерні аспекти розвитку українського суспільства в економічній, політичній та соціальних сферах, зокрема досягнення та недоліки.

Виклад основного матеріалу. Україна – держава, що має найбільш яскраву та суперечливу історію змін з-поміж усіх пострадянських республік. Відроджуючи національні традиції та основи, з одного боку, спрямована на європейські цінності та свободи, з іншого боку, вона повинна адаптувати свідомість громадян, законодавство, уклад життя, економічні процеси до нових реалій. З метою руху держави та побудови суспільства рівних умов та можливостей для кожного виникає необхідність перегляду, переосмислення засад відносин у системах «людина – людина», «людина – держава».

За останнє десятиріччя, незважаючи на серйозні виклики, пов'язані з окупацією Росією окремих територій Донецької і Луганської областей та анексією Автономної Республіки Крим, здійснені значні позитивні зміни для забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків. Зокрема, проведено роботу щодо забезпечення рівних можливостей чоловіків і жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, в економічній та соціальній діяльності, а також у процесі прийняття рішень.

Так, у 2014 році Україна ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, тим самим визначивши шлях України до інтеграції з Європою. Сторони Угоди акцентували увагу на питаннях зміцнення діалогу та співпраці сторін щодо гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціальної інтеграції, гендерної рівності.

У 2018 році гендерні питання вперше було внесено до Плану дій Уряду України на 2018 рік, ініціатива продовжилася і в наступні роки. Ці питання було закріплено в таких документах, як Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, розпорядження Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року», оновленому Національному плані дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року.

Гендерну складову інтегровано у важливі стратегічні державні документи:

- Указ Президента України «Про Національну стратегію у сфері прав людини та План дій щодо його реалізації» (2015);
- Стратегію подолання бідності та плани дій щодо її реалізації (2016, 2017, 2018, 2019, 2020);
- Стратегію реформування державного управління України на період до 2021 року та план заходів з її реалізації на 2019–2021 роки;
- Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва до 2020 року;
- План заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення;
- Національну стратегію реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року;
- Стратегію державної політики щодо здорового та активного довголіття населення до 2022 року та план заходів з реалізації на період до 2022 року;
- Стратегію інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року;
- Державну цільову програму відновлення та розбудови миру в східних регіонах України;
- Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року;
- Стратегію комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки.

Розроблено та прийнято значущі галузеві підзаконні акти для забезпечення гендерної рівності та прав жінок, а саме:

- Постановою КМУ № 997 від 28.11.2018 р. затверджено новий удосконалений Порядок проведення гендерно-правової експертизи, згідно з яким таку експертизу проходять усі проекти нормативно-правових актів;
- Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі;
- відповідно до наказу Координаційного центру № 95 від 22.11.2018 р. затверджено Гендерну стратегію системи надання безоплатної правової допомоги;
- наказом Координаційного центру з надання безоплатної правової допомоги № 33 від 12.03.2019 р. прийнято Методичні рекомендації щодо ідентифікації випадків гендерної дискримінації та механізм надання правової допомоги.

Ухвалена у 2021 році Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік імплементує Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та її суміжні резолюції.

Така широкомасштабна законотворча робота викликала значні зміни у сприйнятті питань гендерної рівності в суспільстві. За результатами Національного опитування з питань рівності між чоловіками та жінками в Україні 2018 року, 77 % респондентів (81 % жінок і 73 % чоловіків) дали оцінку 7–10 щодо запитання «Наскільки важливою, якщо важливою взагалі, є рівність чоловіків і жінок для Вас?», тобто це питання є для них важливим, дуже важливим чи надзвичайно важливим. Проведене опитування «Гендерні ролі та стереотипи» соціологічною групою «Рейтинг» наприкінці лютого 2021 року підтвердило цю тенденцію: 56 % опитаних вважають, що нерівність між жінками та чоловіками в Україні є рідкісним явищем [9].

Незважаючи на такі позитивні тенденції, під час опитування респонденти зазначали цілу низку преференцій, що мають чоловіки в нашій державі: у політичній діяльності це виокремили 54 % опитуваних, в оплаті праці – 45 %, у кар'єрному зростанні – 34 %. Натомість 64 % респондентів висловлюють думку, що готування їжі та хатні справи (56 %) суто жіночими обов'язками, 51 % анкетованих зауважує, що виконання сімейних обов'язків не дає жінкам достатньо часу на повну реалізацію та кар'єрне зростання. На жаль, майже 70 % чоловіків переконані, що найважливіша місія жінки в суспільстві – це піклування про родину. Більшість респондентів під час опитувань дотримується думки, що

чоловіки та жінки повинні рівною мірою розділяти відповідальність щодо низки питань. Якщо ж мова йде про прибирання і приготування їжі, то більшість вважає, що це має бути передусім відповідальність жінки, а за забезпечення сім'ї, ремонтні роботи, захист країни та патрулювання вулиць насамперед мають відповідати чоловіки. Отже, можна стверджувати, що на сьогодні зберігається традиційна основа взаємовідносин щодо розподілу чоловічих та жіночих ролей у сімейному укладі, кар'єрному зростанні, участі в суспільно-політичному житті.

Це пов'язано зі стійкими стереотипами сприйняття ролі жінок у суспільстві (рис. 1).

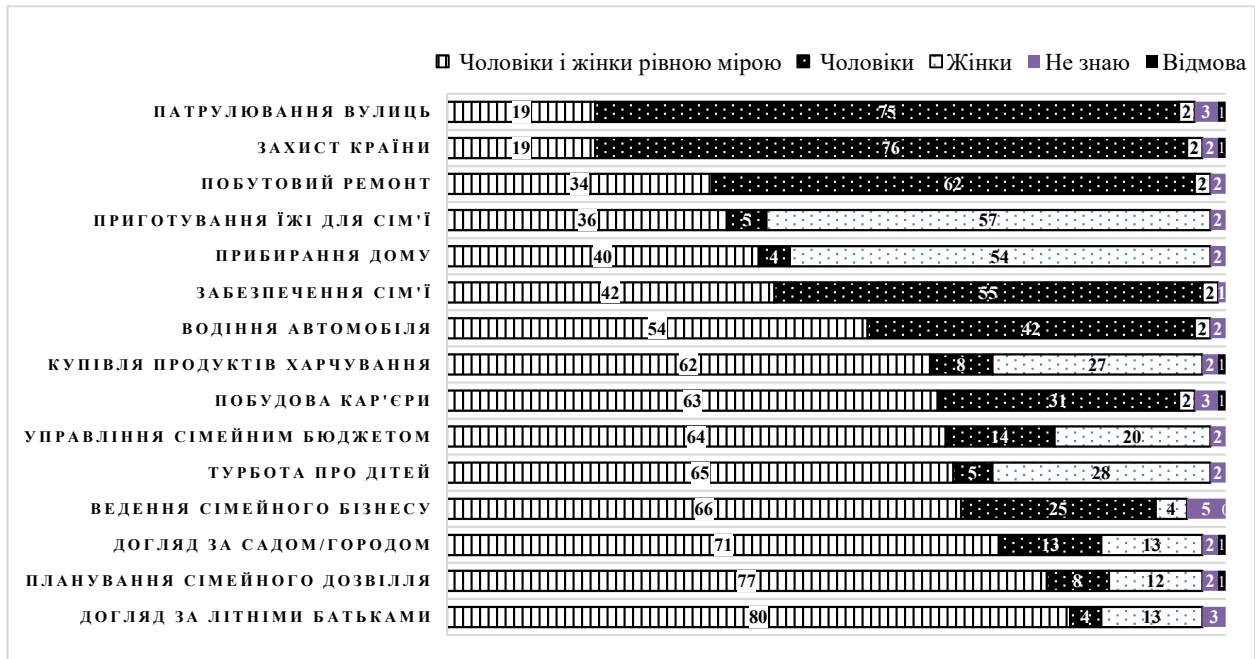

Рис. 1. Результати опитування. Відповіді на запитання «Хто, на Вашу думку, насамперед має бути відповідальним за таке? – Жінки; чоловіки; і чоловіки, і жінки однаково (q8)» [10]

Для оцінки гендерного паритету порівнюємо роль та значення жінки в економічному розвитку країни та їх можливостей у соціально-політичному секторі. Цей аспект зможемо розкрити завдяки зіставленню регіональних рівнів зайнятості серед жінок та чоловіків (рис. 2). З наведеної діаграми зрозуміло, що рівень зайнятості за регіонами є приблизно рівним.

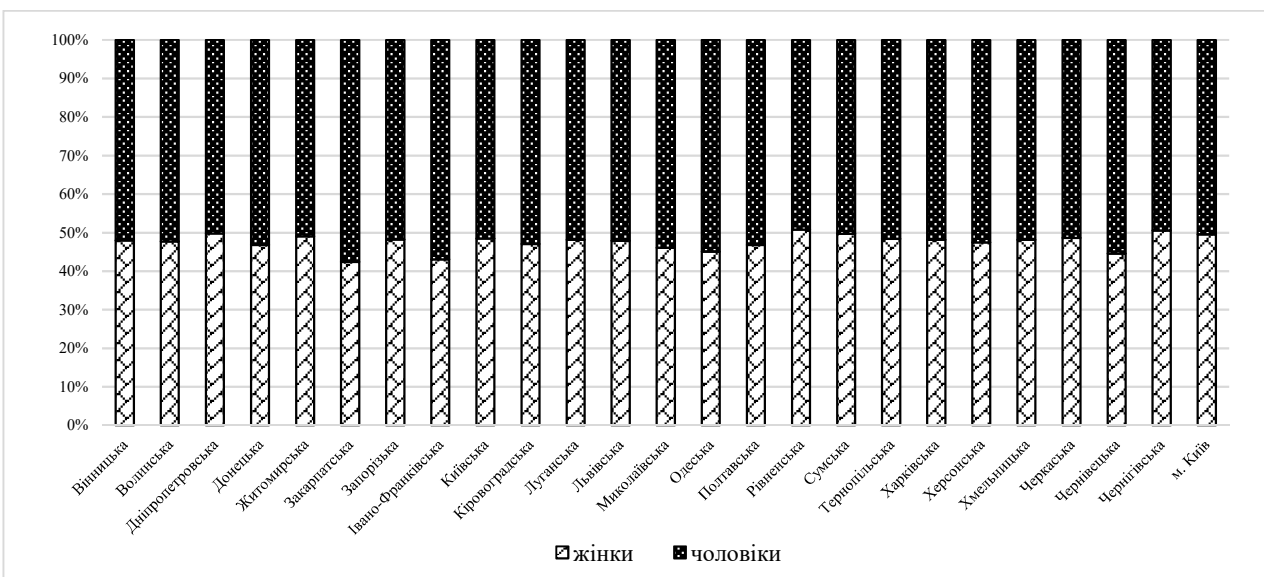

Рис. 2. Робоча сила за статевими групами відповідно до регіонів станом на кінець 2019 року [11]

На жаль, у 2019 році на ринку праці України відбулися негативні зміни в зростанні зайнятості та зменшенні безробіття, зокрема й серед жінок. Згідно з даними Державної служби статистики, у 2019 році рівень офіційної зайнятості знизився як у країні в цілому (з 57,1 % до 51,7 %), так і серед жінок (з 52,5 % до 45,4 %). Попри те, що це падіння є більшим на 4,3 %, ніж серед чоловіків, показники безробіття станом на 2019 рік, розраховані за методологією Міжнародної організації праці, указують на лідерство чоловіків за рівнем безробіття (рис. 3). Отже, жінки в Україні активно залучені в різні галузі економіки країни і є потужним ресурсом забезпечення стабільної роботи всіх сфер держави.

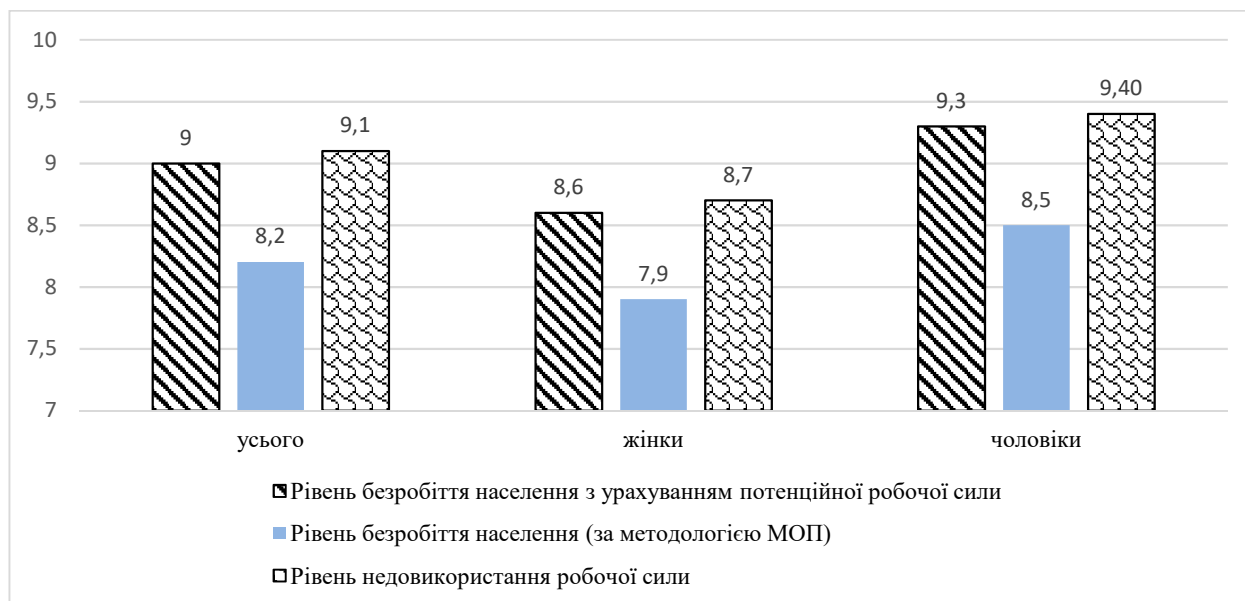

Рис. 3. Недовикористання робочої сили у віці 15–70 років за статтю станом на кінець 2019 року [11]

Держава вживає заходів для розширення антидискримінаційного законодавства, яке регулює гендерну рівність, підвищення економічної спроможності та доступу до гідної роботи жінок. Цей пріоритет, крім інших питань, відображено в таких документах, як Державна програма з гендерної рівності, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Стратегія подолання бідності, а також у низці галузевих документів. Однак ґрунтовні дослідження питань оплати праці жінок показують, що середньомісячна заробітна плата жінок в Україні становить 75 % від заробітної плати чоловіків. Іншими словами, в Україні жінки в середньому безоплатно працюють 25 робочих днів (понад місяць) зі 100, тоді як чоловікам цей робочий час оплачується (табл. 1; рис. 4) [10].

Таблиця 1

Розрив в оплаті праці в Україні (різниця у % в оплаті праці жінок відносно оплати праці чоловіків), 2017–2019 рр. *

Вид діяльності	2017	2018	2019
У середньому у сфері економіки	17,6	18,5	22,2
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	15,5	17,8	20,6
Промисловість	23,4	24,7	26,3
Будівництво	4,4	8,4	5,1
Оптова то роздрібна торгівля: ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	20,6	19,7	18,6

Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19,5	19,9	22,9
Тимчасове розміщування та організація харчування	13,5	13,8	8,2
Інформація та телекомунікації	18,9	18,7	21,7
Фінансова та страхова діяльність	36,3	35,1	36
Операції з нерухомим майном	5,9	9,9	7,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	14,1	18,9	22,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-2,4	-1,4	-15,2
Державне управління й оборона: обов'язкове соціальне страхування	5,1	3,2	6,2
Освіта	0,2	-0,9	2,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9,3	10,3	10,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	38,4	36,3	42,6
Надання інших видів послуг	15,1	11,8	15,6

* за інформацією Державної служби статистики України

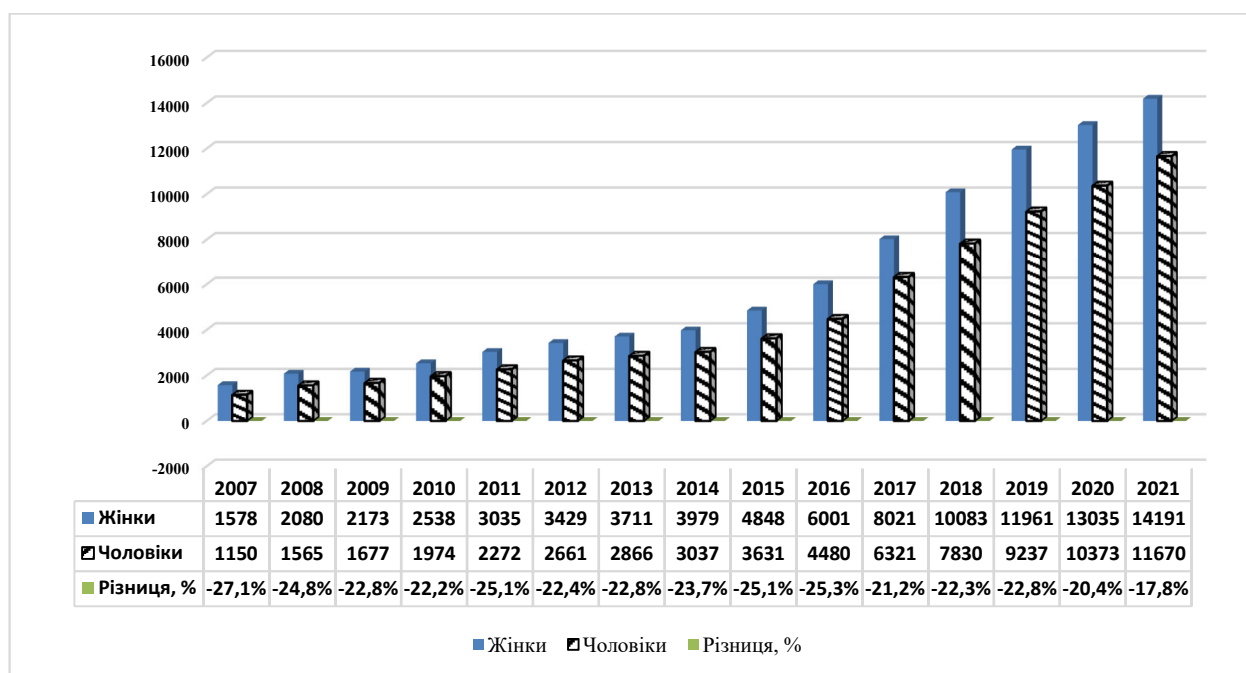

Рис. 4. Динаміка розриву середньої заробітної плати за статевою ознакою, 2007–2021 рр. [11]

Незважаючи на те, що жінки мають більшу економічну активність, зосередження жіночої праці у сферах з низькими кваліфікаційними вимогами свідчить про горизонтальну гендерну сегрегацію, яка закріплюється виокремленням суто «чоловічих» та суто «жіночих» професій, що і стає основною причиною різної оплати праці жінок і чоловіків. Так, умовно «чоловічими» професійними сферами є «безпека» (3 % жінок), «автомобільний бізнес» (9 %), «видобуток сировини» (8 %), «робітничий персонал» (11 %), а також «інформаційні технології» (18 %) (рис. 5) [13].

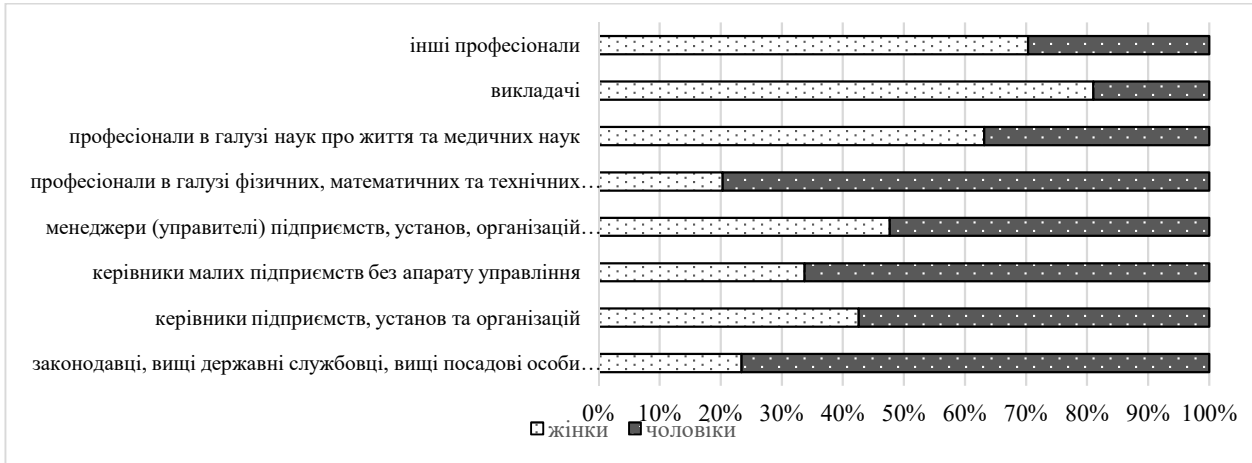

Рис. 5. Розподіл зайнятості населення за певними напрямками за статевою ознакою, 2019 р. [11]

У державних органах влади, так само як і в інших сферах, спостерігається вертикальна сегрегація. Наприклад, якщо серед заступників міністрів жінок нараховувалося 22 %, а чоловіків – 78 %, то серед директорів департаментів міністерств кількість жінок уже становила більше 35 %, чоловіків – більше 60 % у 2015 р.

Поточна ситуація та дослідження свідчать, що чим більшими є ресурси чи вплив (політичний), тим меншим є у цій галузі представництво жінок та їх доступ до них. У 2014 р. лише 12 % жінок у Верховній Раді України представляли 55 % жінок-виборців. Ситуація була дещо кращою на місцевому рівні: жінки-депутатки обласних рад становили 12 %, районних рад – 23 %, міських рад – 28 %, сільських рад – 51 % і 46 % – у сільських та селищних радах [14]. Варто наголосити, що традиційно жінкам в Уряді України відводиться соціально-культурна сфера.

Співвідношення чоловіків і жінок серед членів парламенту та членів місцевих рад протягом 2000–2012 років указувало на незначні коливання до парламентських виборів 2019 року, коли до Верховної Ради України було обрано 87 жінок, тобто приблизно 21 % депутаток.

Перше скликання Верховної Ради вже незалежної України (яке було й останнім скликанням Верховної Ради УРСР) налічувало лише 12 жінок, що становило 2,5 % від усього депутатського складу. Поступово цей показник зростав, і вже у 2012 році частка парламентарок була 9,6 % (рис. 6).

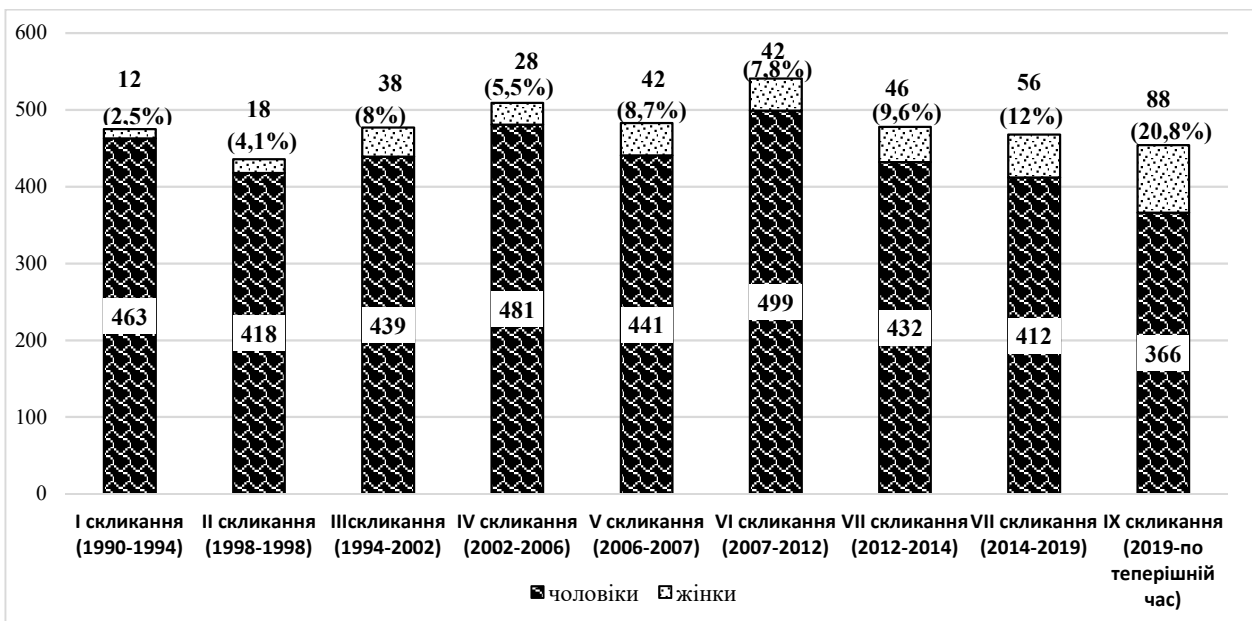

Рис. 6. Гендерний склад Верховної Ради України в 1990–2021 роках [15]

У 2013 році Верховна Рада України схвалила закон про добровільну 30 % гендерну квоту. Проте на парламентських виборах у 2014 році тільки третина зареєстрованих партій дотрималася цієї норми.

Якщо до 2016 року жінки становили половину всіх депутатів місцевих рад, то після місцевих виборів 2020 року ця цифра зменшилася до 36 %. І це при тому, що на останніх місцевих виборах гендерна квота становила вже 40 %, а в кожній п'ятірці виборчого списку мало бути принаймні дві жінки.

У Верховній Раді ситуація дещо змінилася під час виборів 2019 року. Майже всі політичні партії дотрималися 30-відсоткової гендерної квоти. А найбільша частка жінок у списках партій сягала 33 % (рис. 7).

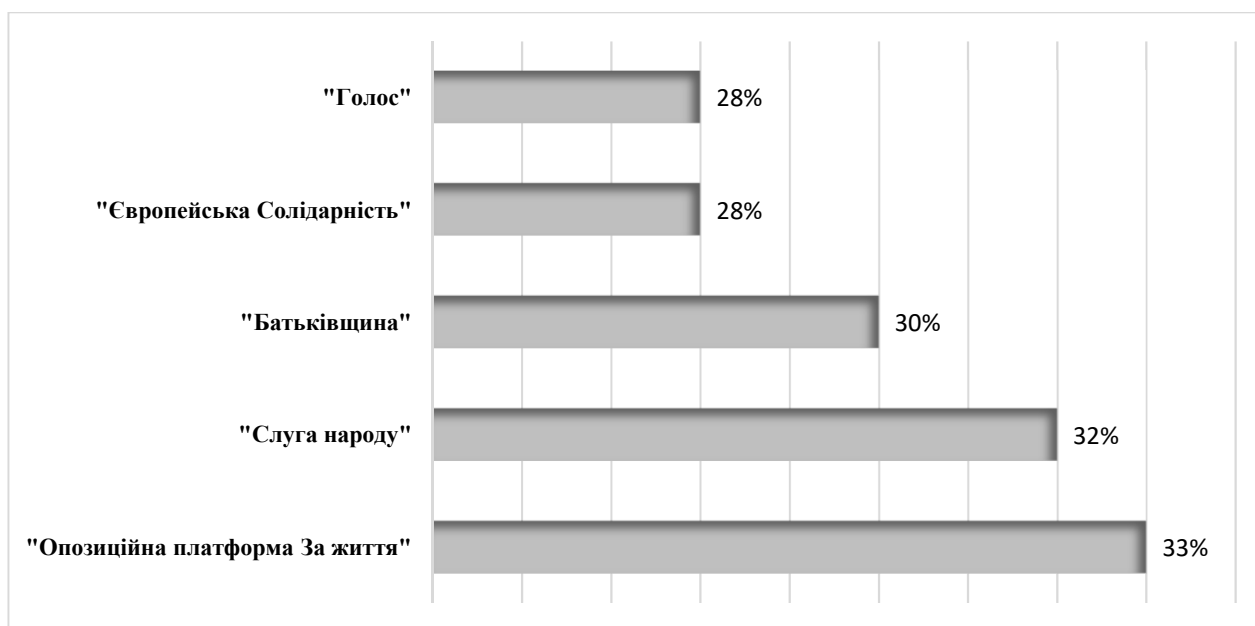

Рис. 7. Представництво жінок у списках партій на виборах до Верховної Ради України 2019 року [15]

Під час формування списків партії намагалися дотримуватися гендерного балансу, однак до парламенту було обрано більше чоловіків, і тому гендерний баланс виявився порушеним.

Жінки – навіть не третина, а лише 21 % усіх депутатів Верховної Ради України. Наша держава посідає 100 місце серед 193 країн за кількістю жінок у парламенті.

Для порівняння: у 2018 році середній показник жінок-парламентарів становив:

- у Європі – майже 28 %;
- у скандинавських країнах – 41 %;
- у світі загалом – 24 %.

На посади міністрів жінкам потрапити ще важче. Україна в 1980 році підписала Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, відповідно до якої в уряді має бути не менше 30 % представників однієї статі. Натомість протягом перших 25 років незалежності кількість жінок у КМУ не перевищувала трьох, що, звісно, менше за квоту, запропоновану в Конвенції.

Патріархальний устрій уряду зрушила Юлія Тимошенко, яка у 2005 році стала першою прем'єр-міністеркою України, а потім удруге обійняла цю посаду у 2007 році.

Присутність жінок у КМУ стала помітнішою тільки після 2013 року. Вони почали займати посади міністрів чи заступниць та впроваджувати реформи, з-поміж яких найвідомішими є медична реформа Уляни Супрун, освітня реформа Лілії Гриневич та створення патрульної поліції Екою Згуладзе.

У 2016 році в уряді Гройсмана вперше в історії України 5 із 20 міністерських посад займали жінки, в уряді Гончарука – 6 із 17. Теперішній уряд не підтримав таку тенденцію: наразі тільки 2 жінки очолюють міністерства.

У Верховній Раді України – 21% депутаток, а в уряді – із 21 міністра лише дві жінки. З такими показниками Україна аж на 110 місці у світі за гендерною рівністю у вищих ешелонах влади [7].

За результатами проведеного аналізу з'ясовано, що:

– рівень зайнятості жінок знизився з 53 % (2019 р.) до 51,2 % (2020 р.) унаслідок кризи;

– хоча жінки становлять майже половину населення України, що працює, вони обіймають найвищі посади лише на 27 % розглянутих із 329 тисяч підприємств;

– частка керівниць зменшується зі зростанням розміру підприємства. Винятками є такі сфери, як освіта, медицина, державне управління й адміністративне обслуговування, а також інформаційні технології;

– найчастіше жінки керують підприємствами у сфері освіти, торгівлі, туризму та краси, найрідше – видобувними та заготівельними підприємствами, а також підприємствами з виробництва устаткування і металевих виробів;

– у різних областях жінки керують майже однаковою часткою підприємств (20–30 %). Порівняно вища частка керівниць у південно-східних областях (26–28%);

– найбільше керівниць – 77,5 % – у комунальних організаціях (це, наприклад, лікарні, дитсадки, парки тощо) та профспілкових організаціях – 61,6 %. Найменше керівниць у релігійних організаціях (4,6 %) та на казенних підприємствах (3,1 %);

– незважаючи на намагання основних політичних партій дотриматися гендерної квоти у Верховній Раді України, на сьогодні цей показник більш ніж на 9 % нижчий за запропонований норматив.

Висновки. Отже, формування державної гендерної політики в Україні, по-перше, здійснюється на основі міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих Україною, по-друге, регулюється національними нормативно-правовими актами щодо рівноправності між жінками й чоловіками.

Упроваджуючи нові механізми забезпечення конституційного принципу рівних прав жінок і чоловіків, треба усвідомлювати, що створення і функціонування лише правових механізмів є недостатнім. Найдосконаліші закони та рішення уряду не будуть ефективними, якщо не спрямувати зусилля на подолання низького рівня гендерної культури населення, на формування розуміння демократії як рівних прав для всіх громадян держави. Отже, створення достатньої інформаційної та консультативної мережі в усіх регіонах країни, крім інших заходів, має стати одним із пріоритетних завдань Міністерства юстиції України, Міністерства освіти і науки України, місцевих органів виконавчої влади.

Україною як європейською державою, членом Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи лише за тридцять років незалежності зроблено впевнений крок до усвідомлення необхідності здійснення гендерних перетворень, входження до системи світових гендерних технологій, визначення певних напрямів утвердження гендерної демократії, прагнення до з'ясування її місця в системі соціальної демократії, правовідносин.

Державна політика дедалі більше орієнтується на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків з урахуванням міжнародних договорів, підписаних Україною. Державні стратегії передбачають формування правової бази для забезпечення фактичної рівноправності жінок і чоловіків, механізму захисту від дискримінаційного ставлення до себе як жінками, так і чоловіками в усіх сферах суспільного життя.

Перспективи подальших розвідок, на нашу думку, полягають у вивченні національних особливостей подолання гендерних стереотипів, особливостей формування паритетної демократії і механізму захисту від дискримінаційного ставлення щодо чоловіків і жінок у всіх сферах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Stoller Robert Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. Science House, 1968. 383 p.
2. Івченко Ю. В. Гендерна рівність в Україні: національні особливості. Філософські та методологічні проблеми права. 2013. № 1–2. С. 52–59.
3. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності. Київ, 2010. 440 с.
4. Марценюк Т. О. Кращі практики забезпечення гендерної рівності на роботі: міжнародний досвід і Україна. Я: гендерний журнал. 2014. № 2. С. 16–21.
5. Никифоренко В. Г., Табанова А. І. Гендерна рівність в Україні: проблеми та шляхи удосконалення. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2 (53). С. 218–225.
6. Michael Wildt. Volksgemeinschaft. URL: <http://www.bpb.de/izpb/137211/volksgemeinschaft?p=all> (дата звернення: 01.10.2021).
7. Anna van der Vleuten. The price of gender equality: Member states and governance in the European Union. Ashgate Publishing, Ltd, 2007. 98 s. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=kUmB104AAAAAJ&hl=en> (дата звернення: 01.10.2021).
8. Stratigaki Maria. An Ongoing Conflict in EU Gender Equality Policy. European Journal of Women's Studies. 2005. № 12 (2). P. 165–186. URL: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/22476/ssoar-eurjwomstud-2005-2-stratigaki-gender_mainstreaming_vs_positive_action.pdf?sequence=1 (дата звернення: 01.10.2021).
9. Рейтинг «Гендерні ролі і стереотипи». URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_gender_032021_fin.pdf (дата звернення: 01.10.2021).
10. Іванна Климпущ-Цинцадзе презентувала результати першого національного досвіду щодо рівності чоловіків та жінок. URL: https://www-kmu-gov-ua.translate.goog/news/ivanna-klimpush-cincadze-prezentovala-rezultati-pershogo-nacionalnogo-opituvannya-shchodo-rivnosti-cholovikiv-ta-zhinok?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=nui (дата звернення: 01.10.2021).
11. Статистична інформація. Державна служба статистики. 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2021).
12. Костюченко Т. Гендерованість ринку праці: порівняння кейсів України і Литви. URL: http://ucsr.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/gender_survey_SUPERFINAL_UPD.pdf?fbclid=IwAR1McTuaWAXBPJ9oEtuU3AeT4TnwsPVer9ArvEc7wRIPbb0cCENKgiarVf8 (дата звернення: 01.10.2021).
13. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. URL: <https://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf> (дата звернення: 01.10.2021).
14. Місце жінки в політиці: що змінилося? URL: <https://www.prostir.ua/?focus=mistse-zhinky-v-politytsi-scho-zminylosya> (дата звернення: 01.10.2021).
15. Жінки у політиці: як змінювалося їхнє представництво у владі незалежної України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zhinky-u-vladi-henderna-kvota-nezalezhnist/31415103.html> (дата звернення: 01.10.2021).
16. Проєкт ПРООН «Громадянське суспільство задля розвитку демократії та прав людини в Україні». URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/csddh> (дата звернення: 01.10.2021).
17. Word Economic Forum: Global Gender Gap Report 2021. Insight Report March 2021. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf (дата звернення: 01.10.2021).
18. Гендерний розрив в оплаті праці: як відрізняється середня зарплата жінок і чоловіків в Україні. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/10/infografika/suspilstvo/hendernyj-rozryv-oplati-praczi-yak-vidriznyuayetsya-serednya-zarplata-zhinok-cholovikiv-ukrayini> (дата звернення: 01.10.2021).

References

1. Stoller Robert Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. Science House, 1968. 383 p.
2. Ivchenko, Yu. V. (2013). Henderna rivnist v Ukraini: natsionalni osoblyvosti [Gender equality in Ukraine: national features]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*. № 1–2. S. 52–59 [in Ukrainian].
3. Melnyk, T. M. (2010). Tvorennia suspilstva hendernoї rivnosti [Creating a society of gender equality]. Kyiv. 440 s. [in Ukrainian].
4. Martseniuk, T. O. (2014). Krashchi praktyky zabezpechennia hendernoї rivnosti na roboti: mizhnarodnyi dosvid i Ukraina [Best practices for gender equality at work: international experience and Ukraine]. *Ya: hendernyi zhurnal*. № 2. S. 16–21 [in Ukrainian].
5. Nykyforenko, V. H., Tabanova, A. I. (2014). Henderna rivnist v Ukraini: problemy ta shliakhy udoskonalennia [Gender equality in Ukraine: problems and ways to improve]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. Vyp. 2 (53). S. 218–225 [in Ukrainian].

6. Michael Wildt. Volksgemeinschaft. URL: <http://www.bpb.de/izpb/137211/volksgemeinschaft?p=all> (data zvernennia: 01.10.2021).
7. Anna van der Vleuten. The price of gender equality: Member states and governance in the European Union. Ashgate Publishing, Ltd, 2007. 98 s. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=kUmB104AAAAJ&hl=en> (data zvernennia: 01.10.2021).
8. Stratigaki, Maria (2005). An Ongoing Conflict in EU Gender Equality Policy. European Journal of Women's Studies. № 12 (2). P. 165–186. URL: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/22476/ssoar-eurjwomstud-2005-2-stratigaki-gender_mainstreaming_vs_positive_action.pdf?sequence=1 (data zvernennia: 01.10.2021).
9. Reitynh «Henderni roli i stereotypy» [Rating "Gender roles and stereotypes"]. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_gender_032021_fin.pdf (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
10. Ivanna Klympush-Tsyntsadze prezentovala rezultaty pershoho natsionalnoho dosvidu shchodo rivnosti cholovikiv ta zhinok [Presented the results of the first national experience on equality between men and women]. URL: https://www-kmu-gov-ua.translate.goog/news/ivanna-klympush-cincadze-prezentovala-rezultati-pershogo-nacionalnogo-opitivannya-shchodo-rivnosti-cholovikiv-ta-zhinok?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=nui (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
11. Statystychna informatsiia. Derzhavna sluzhba statystyky [Statistical Information]. 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
12. Kostiuchenko, T. Henderovanist rynku pratsi: porivniannia keisiv Ukrainy i Lytvy [Labor market gender: a comparison of cases from Ukraine and Lithuania]. URL: http://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/gender_survey_SUPERFINAL_UPD.pdf?fbclid=IwAR1McTuaWAXBPJ9oEtuU3AeT4TnwsPVer9ApvEc7wRIPbb0cCENKgiarVf8 (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
13. Henderna rivnist i rozvytok: pohliad u konteksti yevropeiskoi stratehii Ukrainy [Gender equality and development: a view in the context of Ukraine's European strategy]. URL: <https://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf> (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
14. Mistse zhinky v politytsi: shcho zminylosia? [The place of women in politics: what has changed?]. URL: <https://www.prostir.ua/?focus=mistse-zhinky-v-politytsi-scho-zminylosya> (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
15. Zhinky u politytsi: yak zminiuvalosia yikhnie predstavnytstvo u vladi nezaleznoi Ukrainy [Women in politics: how their representation in the government of independent Ukraine has changed]. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zhinky-u-vladi-henderna-kvota-nezalezhnist/31415103.html> (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
16. Proekt PROON «Hromadianske suspilstvo zadlia rozvytku demokratii ta prav liudyny v Ukraini» [Civil society for enhanced democracy and human rights in Ukraine]. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/csddh> (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].
17. World Economic Forum: Global Gender Gap Report 2021. Insight Report March 2021. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf (data zvernennia: 01.10.2021).
18. Hendernyi rozryv v oplati pratsi: yak vidrizniaietsia serednia zarplata zhinok i cholovikiv v Ukraini [Gender pay gap: how the average salary of women and men in Ukraine differs]. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/10/infografika/suspilstvo/hendernyj-rozryv-oplaci-praczi-yak-vidriznyayetsya-serednya-zarplata-zhinok-cholovikiv-ukrayini> (data zvernennia: 01.10.2021) [in Ukrainian].

Utkina Galyna,

PhD in Economics, Associate Professor
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7513-4407>

Datsiuk Tetiana,

PhD in History, Associate Professor
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

**GENDER ASPECTS OF UKRAINIAN SOCIETY DEVELOPMENT:
ACHIEVEMENTS AND PROBLEMS**

The authors note the existence of significant changes in the legal field of Ukraine on gender equality, awareness of the majority of the society of the importance of this issue for achieving equal opportunities and realization of women in the field of career and socio-political life. It is proved that the state pays more and more attention to specific mechanisms of gender transformation and takes into account international agreements signed and ratified by Ukraine. It is becoming a part of the world gender technologies. The state recognizes the main directions of gender democracy, restrictions which are based on the grounds of sex and aimed at the weakening, recognition, usage or exercising by women on the basis of equality between men and women, human rights and fundamental freedoms in political, economic, cultural, social or any other field of activity. The article concentrates on

the imbalance between the awareness and the real state of gender issues in the labour market, wages and participation in politics. It is concluded that the most perfect laws and decisions of the Government will not be effective without overcoming the existing low level of gender culture in the society, creation of a sufficient information and consultation network in all regions of the country on implementation of equal opportunities of policy for men and women, introduction of equal treatment and equal opportunities for women and men in public policy in the field of labor, social policy, economic policy in order to prevent occupational segregation, eliminate inequality in wages, stimulate the growth of women's entrepreneurship, as well as to assess women's work; cooperation and interaction of various public administration bodies in the implementation of the principle of equal treatment and equal opportunities for women and men; balanced representation of women and men in the lists of candidates in elections and decision-making, improving the actual situation through the implementation of effective and concrete decisions and strategies.

Key words: *gender; economy; principle of equality; gender policy; gender disproportions; gender equality; segregation.*

Надіслано до редколегії 17.11.2021
Рекомендовано до публікації 22.11.2021